

ІСТОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ЖУРНАЛІСТИКИ

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2022: 51; 3–11 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2022.51.11390>

УДК 070(477-87):325.83(=161.2)

ПРОБЛЕМАТИКА ПАЦИФІЗМУ ТА МІЛІТАРИЗМУ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ В УКРАЇНСЬКИХ ДІАСПОРНИХ ВИДАННЯХ

Тарас Балда

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна
e-mail: taras.balda@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-4674-3630>*

У статті досліджено публіцистичні твори авторів українських діаспорних видань на тему визвольної боротьби українського народу. Наголошено на варіаціях такої боротьби, зокрема на традиціях мілітаризму та пацифізму.

Ключові слова: публіцистика; визвольна боротьба; мілітаризм; пацифізм.

1. Постановка проблеми

На момент закінчення Другої світової війни припадає третя хвиля формування української діаспори. Одразу після завершення військових дій на територіях Німеччини, Австрії та Італії в таборах для інтернованих опинилося понад 250 тисяч так званих «переміщених осіб». Серед них були й українці, яких гітлерівці вивезли на примусові роботи; колишні солдати та офіцери радянської Червоної армії, які потрапили в полон; вояки дивізії «Галичина» та німецьких військових формувань; політичні та релігійні втікачі з тих українських земель, на які знову поверталася радянська влада, а також вояки ОУН-УПА, котрі з боями проривалися на Захід. Здебільшого це були люди, які не сприймали догм Радянського Союзу і за свою вільну й незалежну Україну готові були боротися зі зброєю в руках аж до смерті.

У багатьох із цих людей, які опинилися поза межами України внаслідок третьої хвилі еміграції, міцно вкоренилася і тривалий час побутувала думка, що США розпочнуть ще одну світову війну, радикально розправляться із СРСР і в такий спосіб посприяють відновленню незалежної України. Були сподівання, що американські військові скинуть на Москву та інші важливі міста Радянського Союзу атомні бомби і так знищать «імперію народів». Тоді, як міркували симпатки такого радикального зруйнування світового укладу, на румовищі радянської імперії мали б постати самостійні національні держави, серед яких і Україна. Схожі міркування навіть були основоположними тезами так званої «визвольної концепції», котра насправді була новою орієнтацією на чужу інтервенцію. Цього разу надії покладалися не на Німеч-

чину, а на демократичні США. Такі теорії та сподівання окреслювалися в публікаціях на шпальтах часописів «Вісті Комбатанта», «Визвольний Шлях».

Натомість інша частина політичної еміграції, зосереджена довкола ОУН (з) та УРДП, позиції яких репрезентували видання «Український самостійник» та «Наші позиції», у відновленні незалежності України намагалась не зводити «визвольної концепції» до війни між США та СРСР. При цьому наголошувалося, що «вибух війни не від нас залежить, а вислід війни не конче мусить довести до створення української самостійної держави»¹. На схожих позиціях стояли й автори «Сучасності» та «Листів до Приятелів».

2. Теоретичне підґрунтя та методологічна основа дослідження

Проблематику революційної (мілітарної) та еволюційної концепцій визвольної боротьби українського народу за свою державну самостійність аналізували Степан Бандера, Іван Багряний, Іван Лисяк-Рудницький, Микола Шлемкевич, Іван Кедрин, Богдан Кордюк, Дарія Ребет, Микола Галів, Тома Лапичак. Однак з огляду на те, що ці автори в своїх публікаціях часто вдавалися до необґрунтованої полеміки зі своїми опонентами, досліджуючи окреслену проблему, ми використовували передовсім тематичний та дискурсивний аналіз.

3. Виклад основного матеріалу дослідження

Прихильники окреслених вище концепцій висловлювали свої погляди та міркування на шпальтах періодичних діаспорних видань. Прикметно, що проти чужої військової допомоги виступали навіть ті учасники національно-визвольного руху, які зі зброєю в руках у цей самий час відстоювали українську незалежність в Західній Україні. Зокрема, у статті «Як розуміти концепцію власних сил у нашій національно-визвольній боротьбі», авторство якої приписують Роману Шухевичу (генерал Т. Чупринка) і яку розтиражували повстанські друкарні в Україні, читаємо таке: «Серед деяких наших земляків на еміграції існує цілком безпідставний погляд, що сучасна Україна – це німецька «чайка», що «плаче, скиглить», визирає «визволення» і «опіки» від дядька «Сама». А тому кожна крушина зі стола багатого й сильного «дядька Сама», кожна його «ласка» для нас – це бездискусійна й благородна милостиня, яку треба прийняти з вдячністю. Це так думає дехто з наших земляків на чужині, але в Краю ніхто не орієнтується й не думає орієнтуватися на чуже «визволення».

Далі автор листівки застерігає земляків, які покинули рідний край, що орієнтація на чужі сили веде політичний рух до неминучого розвалу; що вона криє в собі небезпеку перетворення на чужу агентуру тих, хто її визнає; що штовхає на шлях прислужництва зовнішнім силам навіть у тому випадку, коли ці сили виразно топчуть права поневоленого народу.

На противагу прихильникам радикальної «визвольної концепції» їхні опоненти намагалися спростувати той міф, який поширився серед української громади в світі і мав назву «політика визволення». Значна частина української еміграції й справді сподівалася, що США визволять Україну від більшовицьких окупантів і допоможуть закласти підвалини державності. Натомість зі сторінок «Сучасності» можна було довідатись, що «концепція «політики визволення» ніколи не мала навіть статусу

¹ Кордюк, Б. (1973). «Україна в світовому укладі сил – нині і завтра», *Український самостійник*, ч. 195-196, с. 5.

дискусійної концепції серед поважних політичних кіл у США. Вона виникла як передвиборчий трюк певних кіл республіканської партії напередодні президентських виборів у 1952 році»². Тоді кандидат у президенти США Дуайт Ейзенхауер намагався заgravати з національними меншинами, обіцяючи за підтримку на виборах певні преференції тим державам та народам, вихідцями яких були представники таких нацменшин. Однак тріумфально обійшовши свого суперника з розривом майже у 8 мільйонів голосів, Ейзенхауер нічого не зробив для втілення у життя своїх обіцянок.

Відтак питання відновлення незалежності України перейшло зі світового рівня виключно в площину українських політичних партій та угруповань, які отаборилися в діаспорі.

Варто наголосити, що справа допомоги Україні відновити (відвоювати) незалежність була програмною засадою багатьох українських партій та організацій в еміграції. Кожна партія чи угруповання мали свою власну концепцію зовнішньої і внутрішньої політики. В ім'я цих концепцій і партійних засад відбувалися акції збору коштів, вербування учасників, поширювання впливів вирішення та визначення цілей і завдань на майбутнє. Такі засади перейшли й у пресу партійних груп та середовищ. У багатьох із них («Вісті Комбатанта», «Визвольний Шлях») поширювалася думка, що тільки нова війна може привести до визволення українського народу. Якщо ж надії на таку війну немає – то немає змісту сподіватися на зміни в Україні. В іншому спектрі діаспорної преси («Український самостійник», «Сучасність») поширювалася інша думка: якщо війни не буде, якщо народ зрусифікований і скомунізований, то вихід із такого стану – збройна боротьба і повстання проти окупантів. Прикметно, що тему «повстання» було порушено виключно на сторінках газет та журналів, а реально основу таких декларацій становила зневіра у сили власного народу, в українську людину. В контексті таких подій якимось на другий план відходило те, що сама Україна є чимось більшим і вагомим, аніж усі ці партії. Але визнати слушність польських видавців паризької «Культури», які саму Польщу поставили вище за партійні інтереси, і на передній план поставити Україну спромоглися не всі видавці та автори.

Недарма М. Боеслав на сторінках «Визвольного Шляху» стверджував: «У нас багато пишеться, багато говориться про соборність, але коли приходиться реалізувати її в буденному житті, то тут щось не все в порядку. Проклятий Збруч, замість всихати, він поглиблюється. Брак єдності й любови в українському народі це вже сьогодні не національний прогріх, а національний злочин. Це розбрат люто мстився і мститься на нас, що історія нічого нас не навчила»³.

Якщо скрупульозно переглядати українські видання за кордоном, то одразу помітно, що всі вони не позбавлені політичного підтексту. Суть такого підтексту очевидна – бажання відновити втрачену державність. Незрозуміло тільки, чому на передньому плані стоїть не сама боротьба за відновлення незалежності, а міркування, якою незалежна Україні має бути: соціалістичною, націоналістичною, капіталістичною, демократичною, монархічною тощо. А тому слова публіциста про Збруч в українському мисленні – це не красива метафора. З іншого боку, представникам

² Пеленський, Я. (1962). «Українська справа у взаєминах межі США і СРСР під час і після другої світової війни», *Сучасність*, липень, с. 75.

³ Боеслав, М. (1954). «За соборний моноліт», *Визвольний шлях*, ч. 2, с. 3.

українських політичних сил «треба уміти пов'язувати специфічні національні інтереси з універсальними ідеями й концепціями»⁴. На жаль, такого уміння у всіх без винятку публікаціях не простежувалося ніколи.

Та й взагалі – у тогочасній українській публіцистиці було не так уже й багато авторів, ладних не поборювати один одного, а визнати слушність Івана Багряного стосовно того, що «найкращою вітчизною буде та державно-політична формація, яка найкраще забезпечить його [українського народу – авт.] життєві, соціальні й політичні інтереси на даній території»⁵.

Публіцистка Дарія Ребет у статті «В боротьбі з вітряками»⁶ на сторінках «Українського самостійника» дала докладну характеристику українських політичних середовищ на чужині. За її словами, одні знають, чого хочуть досягнути для української визвольної справи і використовують для цього різні можливості допомоги поневоленому українському народові; інші любуються добровільною ізоляцією України і від України і потішаються революційністю до власного народу; треті ніяк не можуть визначитися зі своїми позиціями і тільки й роблять, що нагадують про себе різними застереженнями, упередженнями та повчаннями і не додають до політичної визвольної концепції ніякої конкретики.

Недоліком, за словами публіциста М. Галіва⁷, було те, що в політичній ділянці діаспорного середовища перебувають особи, які лиш себе вважають справжніми борцями за волю України. За визначеннями таких «борців», в Україні начебто залишилися лише комуністи, росіяни, їхні прислужники, а українців зовсім немає. Це крило емігрантського середовища переконане, що визволення України може настати лише внаслідок глобальної війни, не виключено, що й ядерної. М. Галів не поділяє думки тих, хто ладен пожертвувати долею більшості людства, в тому числі й українців в Старому Краї, аби лиш на «звільнених» просторах до влади міг прийти «провідник» чи «прем'єр», який до того часу лихі часи пересидить за океаном. Адже для прагматично мислячого політика тільки інтереси держави і народу можуть становити постійний, незмінний елемент, а не лідери і не уряд, який треба привести до влади за будь-яку ціну.

Тим не менше, про такі ідеї можна було прочитати в українській пресі тих середовищ, які збиралися визволяти Україну саме у такий спосіб, і проти такого розвитку подій виступала редакція «Українського самостійника».

«Тільки малодухи, або лицеміри, можуть мислити, що вони на чужині становлять «сіль української землі», що тільки вони є носіями ідеї незалежності України. Треба мати віру в народ, в його велику духову силу, в його відпорність на все зле і чуже, в ідейність та шляхетні пориви кожної молоді генерації»⁸, — наголошували видавці часопису.

Справді, після Другої світової війни та чи інша українська політична партія чи організація на чужині визначала допомогу Україні по-своєму. Певні кола розраховували на внутрішню революцію, на якийсь світовий катаклізм, що мав би спричини-

⁴ Лисяк-Рудницький, І. (1961). «Проти Росії чи проти радянської системи?», *Сучасність*, жовтень, с. 81.

⁵ Багрянний, І. (1996). Публіцистика, Смолоскип, Фондація ім. Івана Багряного, Київ, с. 9.

⁶ Ребет, Д. (1965). «В боротьбі з вітряками», *Український самостійник*, ч. 93, с. 29-32.

⁷ Галів, М. (1965). «До поняття свободи тут і там», *Український самостійник*, ч. 89, с. 2-6.

⁸ «З вірою в майбутнє» (1967). *Український самостійник*, ч. 113, с. 3.

ти крах комуністичної імперії і постання на її уламках незалежної України. Згідно з цією концепцією головне завдання перед еміграцією ставилося так: привести до Києва готовий уряд та програму дій, яку цей уряд мав би втілювати негайно. Для цього еміграція мала сформувати такий уряд і мати його готовим для «відповідної хвилини».

Довший час верхівка іншої частини українського визвольного руху на еміграції орієнтувалася на західний світ. Вбачалося, що Захід виступить проти комуністичної імперії, а отже дасть шанс на створення суверенної України. У такому випадку завданням еміграції було не лише сформувати уряд, але й переконати нових інтервентів дозволити цьому уряду в майбутньому вирішувати долю «звільненої України».

Зайняті такими процесами, очільники багатьох політичних партій та рухів на еміграції якось поза увагою залишили слова автора, що під криптонімом О.Д.⁹ на сторінках «Визвольного Шляху» наголошував на зовсім інших завданнях еміграції. За його словами, завдання української політичної еміграції полягає не в тому, щоб творити нові еміграційні політичні концепції визволення та фіктивні уряди, а в тому, щоб творити власну реальну політичну силу як складову частину української національно-визвольної боротьби українського народу.

Якщо ж аналізувати, як ті чи інші ідеї побудови української держави висвітлювалися на сторінках діаспорних видань, то варто зазначити, що виразниками еволюційної думки розвитку української державності на еміграції найвиразніше виступали часописи «Український самостійник», «Сучасність», «Листи до Приятелів» та «Наші позиції». На революційний та мілітарний спосіб довший час опиралися видавці й автори «Визвольного Шляху» та «Вістей Комбатанта», але згодом і вони переглянули свої позиції.

Автори та видавці «Сучасності» намагалися уникати декларативних заяв, що могли звести на манівці українську діаспору. Натомість вони обстоювали думку про здорову українську людину, яка зможе перетривати найжорстокіші експерименти ворога над собою. Така людина, перш ніж думати про збройну боротьбу, насамперед ставитиме на революцію духовну, на поступове відродження нації, на використання мирних засобів боротьби. Схожих поглядів дотримувалися й редакції «Українського самостійника» та «Листів до Приятелів».

Натомість, як уже зазначалося, на мілітарне визволення України і виборювання незалежності збройним шляхом робили ставку видавці та автори «Вістей Комбатанта». Редактори й автори часопису, який репрезентував думки та погляди тієї частини еміграції, яка зі зброєю в руках виступала за українську незалежність, постійно акцентували увагу на збереженні традицій та військового духу серед учасників збройних виступів. У цьому, на їхню думку, була головна ідея консолідації усіх українських політичних сил на еміграції, оскільки ідея українського війська, за словами Івана Кедрина¹⁰, понадпартійна, понадобласна, понадвіровизнаннева. На думку публіциста, без українського війська, яке завжди має на меті відстоювання інтересів своєї держави, неможливо виборювати незалежність України. У цьому кон-

⁹ О.Д. (1953). «Про концепцію суверенної національно-визвольної політики», *Визвольний Шлях*, ч. 2, с. 8.

¹⁰ Кедрин, І. (1966). «40-річчя трагічної смерті Симона Петлюри», *Вісті Комбатанта*, ч. 2, с. 3-6.

тексті плекання військових традицій ставало найважливішим завданням колишніх українських воєнків.

Проте не варто вважати, що редактори та автори «Вістей Комбатанта» визнавали лише культ зброї та військових формувань. Приміром, у редакційній статті «Зброя і політика»¹¹ редактори часопису зазначають, що збройні перемоги – не головне у побудові держави. За їхніми словами, такі перемоги обов'язково має закріплювати дипломатія. І тут автори «Вістей Комбатанта» оголюють ще одну важливу проблему української діаспори – відсутність дипломатичної потуги серед українців, через що навіть значні мілітарні перемоги впродовж багатьох століть не матеріалізувалися у чіткі міждержавні угоди та договори. Ба більше, вголос висловлюється думка про те, що замість здорової і далекозорої політики в українському середовищі на всіх континентах тріумфує політиканство і на перший план виходять вузько-групові інтереси, а не проблема визвольної боротьби всього українського народу.

Поділяє такі думки й Зенон Карбович (один із псевдонімів Степана Бандери), який на шпальтах «Визвольного шляху» у статті «Принципи нашої визвольної політики»¹² наголошує, що проблема політично незалежної України є не вузькополітичною, а проблемою міжнародного, світового рівня. Тому, за його словами, політика українського визвольного-революційного руху має бути спланована так, щоб у ній враховувалися світово-міжнародні масштаби. Серед останніх і місце та роль української діаспори в побудові суверенної держави.

Публіцисти, які не просто аналізували події та розклади сил своєї епохи, а дивилися й у майбутнє, усвідомлювали, що Україна (чи буде війна, чи ні) нічого не здобуде, якщо у світі до неї залишатиметься те саме ставлення – несприйняття. Нестор Ріпецький у статті з промовистою назвою «Демократія і наші пилати» міркує: «Без сумніву, що становище української справи в сучасному часі дуже важке й трагічне. Коли не буде війни, московсько-большевицький імперіялізм щораз дошкульніше винищуватиме біологічну субстанцію нашого народу на Рідних Землях, щораз наполегливіше стремітиме до того, щоб Україна стала тільки географічним поняттям, яке взагалі, у відповідному часі, можна буде стерти з карти світу. Коли ж буде війна, то український народ і українська земля знову будуть, правдоподібно, тими, що понесуть найстрашніші жертви. Навіть і без атомового знищення Україна потерпить і в людях, і в майні більше, ніж хто-небудь інший»¹³.

Ще виваженіше до воєнного вирішення української справи ставився Микола Шлемкевич, категорично не сприймаючи способу відновлення держави через воєнні дії. За його словами, нова війна з надсучасною зброєю принесла б Україні не просто страждання, а, найвірогідніше, означала б її остаточну руїну. Ось чому засновник, редактор і постійний автор «Листів до Приятелів» у статті з промовистою назвою «Орієнтації»¹⁴ засадами здорової політики вважає ані «орієнтацію на світ», ані «орієнтацію на власні сили», а лише орієнтацію на ідейне й організаційне упорядкування власного дому, власного суспільства.

¹¹ «Зброя і політика». (1967). *Вісті Комбатанта*, ч. 4, с. 3-4

¹² Карбович, З. (1959). «Принципи нашої визвольної політики», *Визвольний Шлях*, ч. 9, с. 963-972.

¹³ Ріпецький, Н. (1955). «Демократія і наші пилати...», *Визвольний Шлях*, ч. 4, с. 10.

¹⁴ М.І. (1964). «Орієнтації», *Листи до Приятелів*, ч. 131-132, с. 52-56.

З іншого боку, як зазначали видавці «Українського самостійника»: «Махнути рукою на те, що відбувається в Україні, мовляв, все воно большевицьке – найлегше. Але важче все це пізнати, зрозуміти, вивчити і намітити правильні шляхи боротьби з усім лихим, що окупант робить на нашій землі»¹⁵.

Натомість деякі партійно-політичні середовища плекали уявлення якоїсь ідеальної України, чистої і справжньої, де люди не входять до комуністичної партії, не працюють в державних адміністраціях чи в системі економічно-господарської бюрократії, не залучені до духовного поневолення українського народу. З такої настанови мало б випливати, що «мусить існувати якась друга Україна, що бореться, протиставиться і противиться політиці окупації, з ворогами не співпрацює, наказів його не слухає і не виконує, речником його імперських плянів і дій не є»¹⁶. Але назвати таку Україну іменем осіб, груп, середовищ, прошарків, класів чи станів, за словами публіциста, ніхто не може. А тому візія такої України, котра контрастувала б з Україною невідільно-підданою, базувалася радше не на реальному стані речей, а на привабливій уяві. А тому Т. Лапичак¹⁷ дотримується міркувань, що діаспора повинна допомагати тільки реальній Україні, такій, що реально існує, а не тій, що живе в наших мріях і благочестивих бажаннях.

Не можна категорично стверджувати, що за кордоном повністю поховали український визвольний рух на великій Україні. Різноманітні групи й середовища залюбки підтримали б потуги українських організацій всередині Старого краю, якби такі могли успішно протидіяти більшовицьким окупантам. Але ситуація складалася так, що редколегія «Українського самостійника», зокрема, констатувала: «Не маємо жодних даних про те, що нині в Україні діє спаяна і керована одним проводом ОУН. Хто тут за кордоном твердить інакше, той живе або в уявному світі, або свідомо лицемірить. Але не підлягає жодному сумніву, що основні ідеї та програмові заложення і скерування ОУН розповсюдилися, і якоюсь мірою сприйнялися в цілому просторі СРСР, всюди, де живуть українці»¹⁸.

4. Висновки

Час та історичні реалії показали, що слушність мали ті публіцисти, які стояли на засадах еволюційної, а не революційної теорії розбудови держави. Незалежність Україні вдалося здобути у мирний спосіб після розпаду Радянського Союзу та утворення суверенних держав. Попри це, гідної пошани українського війська, плекання традицій військової доблесті, честі й справедливості, на чому акцентували увагу діаспорні публіцисти ще в минулому столітті, сучасному українському суспільству все ще гостро не вистачає.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Багрянний, І. (1996). *Публіцистика*, Смолоскип, Фондація ім. Івана Багряного, Київ, 854 с.
2. Боеслав, М. (1954). «За соборний моноліт», *Визвольний шлях*, ч. 2, с. 3-8.

¹⁵ «Обличчям до України». (1959). *Український самостійник*, ч. 20, с. 2.

¹⁶ Лапичак, Т. (1969). «До сучасних суспільно-політичних проблем», *Наші позиції*, ч. 1, с. 50.

¹⁷ Лапичак, Т. (1969). «До сучасних суспільно-політичних проблем», *Наші позиції*, ч. 1, с. 50.

¹⁸ «За політичну підметність». (1969). *Український самостійник*, ч. 138, с. 2.

3. Галів, М. (1965). «До поняття свободи тут і там», *Український самостійник*, ч. 89, с. 2-6.
4. «За політичну підметність». (1969), *Український самостійник*, ч. 138, с. 2.
5. «Зброя і політика». (1967). *Вісті Комбатанта*, ч. 4, с. 3-4.
6. «З вірою в майбутнє» (1967). *Український самостійник*, ч. 113, с. 2-4.
7. Карбович, З. (1959). «Принципи нашої визвольної політики», *Визвольний Шлях*, ч. 9, с. 963-972.
8. Кедрин, І. (1966). «40-річчя трагічної смерті Симона Петлюри», *Вісті Комбатанта*, ч. 2, с. 3-6.
9. Кордюк, Б. (1973). «Україна в світовому укладі сил – нині і завтра», *Український самостійник*, ч. 195-196, с. 2-15.
10. Лапичак, Т. (1969). «До сучасних суспільно-політичних проблем», *Наші позиції*, ч. 1, с. 39-59.
11. Лисяк-Рудницький, І. (1961). «Проти Росії чи проти радянської системи?», *Сучасність*, жовтень, с. 72-86.
12. М.І. (1964). «Орієнтації», *Листи до Приятелів*, ч. 131-132, с. 52-56.
13. О.Д. (1953). «Про концепцію суверенної національно-визвольної політики», *Визвольний Шлях*, ч. 2, с. 7-10.
14. «Обличчям до України». (1959). *Український самостійник*, ч. 20, с. 2.
15. Пеленський, Я. (1962). «Українська справа у взаєминах межі США і СРСР під час і після другої світової війни», *Сучасність*, липень, с. 71-84.
16. Ребет, Д. (1965). «В боротьбі з вітряками», *Український самостійник*, ч. 93, с. 29-32.
17. Ріпецький, Н. (1955). «Демократія і наші пілати...», *Визвольний Шлях*, ч.4, с. 9-11.

REFERENCES

1. Bahrianyi, I. (1996). *Publitsystyka*, Smoloskyp, Fundatsiia im. Ivana Bahrianoho, Kyiv, 854 s.
2. Boieslav, M. (1954). «Za sobornyi monolit», *Vyzvolnyi shliakh*, ch. 2, s. 3-8.
3. Haliv, M. (1965). «Do poniattia svobody tut i tam», *Ukrainskyi samostiinyk*, ch. 89, s. 2-6.
4. «Za politychnu pidmetnist». (1969). *Ukrainskyi samostiinyk*, ch. 138, s. 2.
5. «Zbroia i polityka». (1967). *Visti Kombatanta*, ch. 4, s. 3-4.
6. «Z viroiu v maibutnie». (1967). *Ukrainskyi samostiinyk*, ch. 113, s. 2-4.
7. Karbovych, Z. (1959). «Pryntsyppu nashoi vyzvolnoi polityky», *Vyzvolnyi Shliakh*, ch. 9, s. 963-972.
8. Kedryn, I. (1966). «40-richchia trahichnoi smerty Symona Petliury», *Visti Kombatanta*, ch. 2, s. 3-6.
9. Kordiuk, B. (1973). «Ukraina v svitovomu ukladi syl – nyini i zavtra», *Ukrainskyi samostiinyk*, ch. 195-196, s. 2-15.
10. Lapychak, T. (1969). «Do suchasnykh suspilno-politychnykh problem», *Nashi pozytsii*, ch. 1, s. 39-59.
11. Lysiak-Rudnytskyi, I. (1961). «Proty Rosii chy proty radianskoi systemy?», *Suchasnist*, zhovten, s. 72-86.
12. M.I. (1964). «Oriientatsii», *Lysty do Pryiateliv*, ch. 131-132, s. 52-56.

13. O.D. (1953). «Pro kontseptsiuu suverennoi natsionalno-vyzvolnoi polityky», *Vyzvolnyi Shliakh*, ch. 2, s. 7-10.
14. «Oblychchiam do Ukrainy». (1959). *Ukrainskyi samostiinyk*, ch. 20, s 2.
15. Pelenskyi, Ya. (1962). «Ukrainska sprava u vzaiemynakh mezhy SShA i SRSR pid chas i pislia druhoi svitovoi viiny», *Suchasnist*, lypen, s. 71-84.
16. Rebet, D. (1965). «V borotbi z vitriakamy», *Ukrainskyi samostiinyk*, ch. 93, s. 29-32.
17. Ripetskyi, N. (1955). «Demokratiia i nashi pylaty...», *Vyzvolnyi Shliakh*, ch.4, s. 9-11.

ISSUES OF PACIFISM AND MILITARISM OF LIBERATION STRUGGLE IN UKRAINIAN DIASPORA PUBLICATIONS

Taras Balda

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: taras.balda@lmu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-4674-3630>*

Subject of the article's study – journalism of Ukrainian diaspora publications on the topic of liberation struggle of Ukrainian nation. The author emphasizes on variations of such a struggle, in particular on traditions of militarism and pacifism.

A lot of Ukrainians who lived outside of Ukraine, because of third wave of emigration, used to believe that the USA will start another world war, will deal with the USSR and in this way will help Ukraine become independent. Similar thoughts were fundamental thesis of so-called «liberation conception». Such theories and hopes were outlined in columns of such magazines as «Visti Combatanta», «Vyzvolnyi Shliakh».

But another part of political emigrants, concentrated around OUN (w) and URDP, positions of which were represented in such publications as «Ukrainskyi samostiinyk» and «Nashi posytsii», problem of Ukrainian independence tried not to deceive to war between the USA and the USSR and considered nonviolent methods of government change. Similar thoughts had the authors of «Suchasnist» and «Lysty do Pryiateliv».

Time and historical realities showed that were right those journalists who believed in evolutionary, not revolutionary, theory of state development. Ukraine was able to become independent peacefully after the USSR decay and creation of sovereign states. Among this, modern Ukrainian society still lacks respect to Ukrainian army, nurturing of traditions of military valor, honor and justice, to which even diaspora journalists paid attention in the previous century.

Key words: journalism; liberation struggle; militarism; pacifism.